

GEÇİCİ GÖÇMENLİKTEN YERLEŞİKLİĞE : YÜKSEKÖĞRETİM GENÇLİĞİNİN GELECEKTEKİ GÖÇ POTANSİYELLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Esmâ ESGİN GÜNDER*

ÖZET

Toplumun yeniden yapılandırılması açısından göç olgusu önemli bir role sahiptir. Göç, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik bazı değişikliklere yol açabileceği gibi aynı zamanda bu tür değişikliklerden de kaynaklanabilmektedir. Bu nedenle göç olgusu, temelinde yatan nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte sosyo-kültürel bir değişim aracı olarak değerlendirilebilir. Günümüzde özellikle küreselleşme çerçevesinde bireylerin gerek ulusal gerekse uluslararası hareketliliği bilişim teknolojileri aracılığıyla bilginin akışıyla birlikte ele alınmaktadır.

Bu çalışmada göç ve eğitim ilişkisi bağlamında, üniversite eğitimi alma amacıyla yaşadıkları şehirlerden öğrenim gördükleri şehre “geçici” göç eden yükseköğretim öğrencilerinin göçe yönelik algıları ve gelecekteki göç potansiyelleri irdelenmiştir. Bu amaçla çalışmada nitel araştırma desenlerinden “olgu bilim (fenomenoloji) deseni” kullanılmıştır. Çalışma grubunu, 2017-2018 öğretim yılı bahar döneminde Manisa Celal Bayar Üniversitesi Salihli M.Y.O. Çocuk Gelişimi Programı'nda öğrenim gören otuz iki son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Elde edilen bulgular yükseköğretim gençliğinin gündelik hayatı değiştirme ve öğrenim görme amacıyla gerçekleştirdiği geçici göç hareketliliğinin istihdam amacıyla da süreklilik göstereceği yönündedir.

Keywords: *Göç, Hareketlilik, Olgu Bilim, Yükseköğretim Gençliği.*

JEL Codes: *O15, C25, I23.*

FROM TEMPORARY MIGRATION TO A SETTLED LIFE : FUTURE MIGRATION POTENTIAL OF THE YOUNG IN HIGHER EDUCATION

ABSTRACT

The concept of migration has a significant role in reconstructing the society. Migration can lead to some economic, social, cultural and political changes, however it can be caused by these changes as well. Accordingly, the concept of migration can be regarded as a socio-cultural means of exchange with its fundamental underlying causes and effects. Today, particularly in terms of globalization, both

* Celal BAYAR Üniversitesi, Salihli M.Y.O., 45300, Salihli, Manisa, Türkiye, e-mail: esma.esgin@cbu.edu.tr

national and international mobility of the individuals have been taken into consideration by using computing technologies with the flow of information.

In terms of the relation between migration and education, the aim of this study is to analyse the perception of migration and the future migration potential of the higher education students, who have migrated “temporarily” from their hometown to the city, where they get university education. Therefore, phenomenological design, as one of the qualitative researches, was used in this study. The study group involves 32 senior students studying in Child Development Program of Celal Bayar University, Salihli during Spring Term between 2017 and 2018. The findings obtained have indicated that the mobility of temporary migration of the young for the purpose of changing their daily lives and getting higher education will sustain for employment as well.

Anahtar Kelimeler: *Migration, Mobility, Phenomenology , Higher Education Youth.*

JEL Kodları: *O15, C25, I23.*

1. GİRİŞ

Küresel nitelikteki beşeri hareketliliğin imkânlarını artıran teknolojik gelişmeler ile birlikte göç kavramının dinamik ve süreklilik yönünü vurgulamak için hareketlilik (mobility) kavramı tercih edilmektedirler. Hareketliliğin artması ve hızlanmasından en fazla etkilenen kurumlardan bir tanesi de eğitim, özellikle de yükseköğretim kurumudur. Literatürde eğitim ve göç ilişkisinin tartışıldığı pek çok çalışma bulunmaktadır.

Bu çalışma ise, literatürde yer alan yaygın nitelikteki çalışmalardan farklı olarak, eğitim amaçlı hareketlilik kazanan yükseköğretim gençlerinin gelecekteki göç potansiyelinin analizini konu edinmektedir. Araştırma nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desen kullanılarak 2017-2018 öğretim yılında Manisa Celal Bayar Üniversitesi Çocuk Gelişimi Programı'nda öğrenim gören otuz iki son sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir.

Çağımızda istese de istemese de her birey hareket halindedir. Küreselleşerek değişen dünyada hareketsizlik pek de söz konusu değildir. Bireylerin hareketlilik isteğini gerçekleştirebilmesinde ise teknolojik gelişmeler yeni olanaklar sağlamıştır. Özellikle hızlı ve konforlu ulaşım araçları ve bilişim teknolojileri ile bireyler geçmişte hiç olmadığı kadar hareketli hâle gelmiştir (Bravo,2010:5). Bu noktada bir süreç olarak göçün, dinamik ve süreğen doğasının yansıtılmasında Sirkeci ve Cohen (2015:9) “hareketlilik” (göçmen kavramının da “hareketliler”) ile kavramsallaştırılması gerektiğini ileri sürmektedirler. Hareketlilik kazanan bireyler yalnızca ekonomik değil, sosyal ve kültürel dinamik bir süreç içerisinde yer alırlar. Süreç; bireysel, grup, bölgesel, ulusal ve/veya küresel düzeyde kendini gösterebilir. Dolayısıyla küresel, yerel güçler, gelenekler ve kültürel pratikler bu sürece etkide bulunur. Bu güçler, göç eden ve göç etmeyen bireylerin hareketlerini ve göçün sonuçlarını etkiler.

Bunun ötesinde bireysel imkanların, bilgi ve becerinin yanında mezo düzeydeki kaynaklar da göç kararını ve hareketini etkiler. Hareketli ve hareketsiz aktörler Faist'in (1997, akt: Sirkeci ve Cohen,2015:11) ileri sürdüğü gibi zaman zaman değil sürekli çatışan küresel etmenlerle baş ederler ve bu mücadele algısı göç kararını belirler. Bu çatışma ve göç kararı arasındaki ilişki insan hareketliliğinin

dinamik doğasını anlamamıza yardımcı olur. Dolayısıyla hareketlilik, objektif bir karar olmaktan ziyade bireyin ve/veya grubun algılarına dayalı subjektif bir boyuta sahiptir.

Bu çalışmada da Sirkeci ve Cohen (2015)'in çalışması referans alınarak göçün dinamik ve süregelen doğasının yansıtılmasında “*hareketlilik*” kavramı kullanılmıştır. Yine de herhangi bir anlam karışıklığını önlemek adına göç kavramı da kullanılmıştır.

Tahmin edilmesi güç bir süreç olan göç kararında bireyler ve onların ailelerinin algı ve inanışları, sahip olunan kaynaklar etkili olmaktadır ki bu unsurlar hareketliliği başlatabileceği gibi aynı zamanda sonlandırıp, sınırlandırabilmektedir. Bu nedenle çalışmada yükseköğretim öğrencilerinin ailelerinin ikamet ettikleri kentler de değerlendirme sürecine alınmıştır. Çalışma grubunu oluşturan yükseköğretim öğrencilerinin gelecekteki göç potansiyelleri irdelenirken yalnızca hareketlilik kazanmış öğrenciler değil, öğrenim sürecine ailelerinin yanında aileleri ile birlikte devam eden yerleşiklik özelliği taşıyan öğrenciler de dahil edilmiştir. Böylece çalışma grubu *hareketliler* ve *yerleşikler* olarak ikili bir görünüm arz etmektedir.

Bugün 14 fakültesi, 3 yüksekokulu, 15 meslek yüksekokulu, 3 enstitüsü, 27 araştırma merkezi ve 1 araştırma uygulama hastanesi (Üniversite Hastanesi) olmak üzere toplam 63 birim ile eğitim ve öğretime devam eden Manisa Celal Bayar Üniversitesi, 1614 akademik personeli, 1160 idari personeli ve 55.473 öğrencisiyle, Ege Bölgesi'nin en büyük üç üniversitesinden biridir. Ege Bölgesi'nin tarihi ve kültürel dokusu en zengin illerinden biri olan Manisa, bir taraftan büyük şehir karmaşası olmadan üniversite eğitimi görmek, diğer taraftan da sinema, tiyatro, part time iş gibi olanaklardan yararlanmak isteyen üniversite adayları için gelişmiş ve ideal bir eğitim kentidir. Ayrıca, sadece 30 km uzaklıktaki İzmir ve çevresindeki turizm kentleri, Manisa Celal Bayar Üniversitesi öğrencilerinin ilgilerini çeken cazibe merkezleridir (<http://www.mcbu.edu.tr/Nedencbu>).

Üniversitenin Salihli M.Y.O. Çocuk Gelişimi Programı öğrencileri de meslek yüksekokulu genelinde olduğu gibi, başta Manisa ve İzmir olmak üzere yakın çevre illerden öğrencilerin ilgi odağıdır. İki büyük kentin coğrafi yakınlığı ve iki şehir arasındaki sürekli ve sık servisler eğitim süreci boyunca öğrencilere kolay ve ucuz ulaşım imkanı sağlamaktadır.

Önlisans programında öğrenim gören öğrenciler, ortalama iki yıllık eğitim için başka bir şehre akademik öğretim dönemleri boyunca yerleşirler. Bu çalışmada, katılımcılardan ilk grup olan *hareketliler* öğrenim süreci boyunca en az iki şehir arasında belli dönemlerde (akademik takvimdeki tatillerde) hareket eden öğrencilerdir. Çalışmadaki ikinci grup olan *yerleşikler* ise üniversitedeki öğrenim süreci boyunca Salihli'de aileleriyle birlikte ikamet eden öğrencilerin oluşturduğu gruptur. Bu bağlamda çalışmada iki farklı grubun gelecekteki hareketlilik /göç potansiyellerinin niteliği ve yönüne ilişkin değerlendirilmelere ulaşılıp özellikle eğitim-istihdam politikalarına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Göç - eğitim ilişkisi bağlamında yükseköğretimde eğitim alma amacıyla yaşadıkları şehirden öğrenim gördükleri şehre “geçici” göç eden ve / veya göç etmeyen üniversite öğrencilerinin gelecekteki göç potansiyellerinin irdelendiği bu çalışmada cevap aranan sorular aşağıda sıralanmıştır:

- Öğrencilerin üniversite tercihinde bulunurken öğrenim gördükleri şehri seçmelerindeki neden nedir?
- Öğrenciler, üniversite öğrenimi sonrasında öğrenim gördükleri şehirde kalmayı (yerleşiklik) planlıyorlar mı?
- Öğrencilerin, üniversite öğrenimi sonrasında göç etme (hareketlilik) tercihleri nedir?
- Öğrencilerin hareketlilik ve / veya yerleşiklik düşünceleri ailelerinin ikamet yerine göre değişmekte midir?

2. KAVRAMSAL AÇIDAN GÖÇ VE EĞİTİM İLİŞKİSİ

Toplumların sosyo-kültürel, ekonomik, politik vb. yapıları ile doğrudan ilişkili ve çok boyutlu bir olgu olan göç, daha çok fiziki anlamda bir “yer değiştirme” olarak tanımlanmaktadır. Sosyal bilimler alanında yapılan her bir tanımın göçün farklı bir özelliğini ve boyutunu ön plana çıkarmasının yanı sıra yapılan tanımlarda ortak payda göçün coğrafi temelli nüfus hareketliliği oluşudur.

Daha kapsayıcı bir tanımla yapılacak olursa, göçün bir yerden başka bir yere yapılan, sosyo-kültürel, politik ve bireysel dinamiklerden etkilenen, kısa, orta ve uzun vadeli olabilen bu eylemin, geriye dönüş planlı veya sürekli yerleşim hedefi güden bir yer değiştirme hareketi olduğu anlaşılmaktadır (Yalçın, 2004: 12-13). Bu hareketlilik bireyler / göçmenler için yeni yaşam koşullarının kapısını aralamaktadır.

Bugün ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, bireylerin geçmişe göre daha kolay / konforlu ve hızlı yer değiştirmesini ve uzak mesafelerde bile birbirlerinden anında haberdar olmasını sağlamıştır. Yalnızca ulusal değil uluslararası ağlarda da ortaya çıkan bu hareketliliğe dikkat çeken Castles ve Miller (2008:14), içinde bulunduğumuz çağı “göçler çağı” olarak adlandırırken dünyada uzun zamandır var olan göçlerin karakteristiğinin yalnızca tek bir nedene bağlı kalmayarak farklılaşacağını, hızlanacağını ve küreselleşeceğini savunarak hareketlilikte kadınların giderek daha fazla katılım göstereceğini, böylece göçün “dişi”leşeceğini vurgulamaktadır.

Göç olgusunun çok boyutluluğu ve karmaşıklığı insanların içinde buldukları duruma göre farklı göç türlerinin (*zorunlu - gönüllü göç, bireysel - toplu göç, yasal - yasadışı göç, iç - dış göç* gibi) ortaya çıkmasına sebep olmuştur. İnsanların, yaşadıkları yeri tekrar dönmek üzere terk ederek başka bir yere göç etmesi “devamlı” ya da “kesin” göç olarak tanımlanmaktayken insanların, ikamet ettikleri yeri belirli bir süre terk etmesi durumunda ise “geçici göç” (*temporary migration*) söz konusu olmaktadır (Mutluer, 2003: 10).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) 2015 yılı sonuçlarına göre, Türkiye’de nüfusun %31.3’ü ikamet ettiği ilden farklı bir ilde doğanlardır. 2017 yılında, Türkiye’de 2.684.820 kişi iller arasında göç ederken, göç eden nüfusun yaklaşık %40’ını 15-24 yaş arası genç nüfus oluşturmaktadır Türkiye’de nüfusun %12.2’si iş bulmak nedeniyle göç ederken %22.6’sı ise eğitim nedeniyle göç etmektedir (TÜİK, Göç İstatistikleri). Günümüzde Türkiye’de geçmişe göre illerin aldığı ve verdiği göç oranlarındaki artışın yanı sıra göç etme nedenleri arasında, özellikle üniversite öğrenimi başta olmak üzere, eğitim nedeniyle gerçekleştirilen göç oranlarındaki önemli artış dikkat çekmektedir.

Işık (2009), 1995-2000 döneminde Türkiye’de iller arasında meydana gelen eğitim amaçlı göçleri değerlendirdiği çalışmasına belirli bir süreliğine gerçekleşen ve eğitim amaçlı göç şeklinde tanımlanan, üniversite öğrencilerinin eğitim süresiyle sınırlı olan hareketliliğinin göç ile temsil edilip edilemeyeceğinin tespitiyle başlar. Işık (2009:28-29)’a göre Türkiye’deki göç verileri incelendiğinde, bu verilerin iki sayım arasında 5 ve daha yukarı yaştaki kişilerin daimi ikametgahlarındaki değişim biçiminde tanımlandığı görülebilir. Dolayısıyla bu anlamda, sözü edilen hareketliliğin göç olarak kabul edilmesinde bir sorun yoktur. Kaldı ki konuya, aldıkları göç içinde eğitim amaçlı göçlerin çok önemli paylara ulaştığı iller açısından bakıldığında, bu hareketliliğin artarak süreklilik kazandığı ve önemini kaybetmediği düşünülebilir.

Literatürde eğitim-göç ilişkisine odaklanan ulusal çalışmalardan bazıları (bkz. Sezgin ve Yolcu,2016; Arslantaş ve Adana, 2010) eğitim amacıyla hareketliliğe katılan ulusal ve uluslararası üniversite öğrencilerinin uyum süreci ile kendilik algılarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Diğer bir grup çalışma ise Türkiye’de üniversite öğrencilerinin Erasmus öğrenim hareketliliğini konu edinmektedir (bkz. Güllü,2016; Kabakçı ve Şimşek,2015). Erasmus öğrenim hareketliliğine dair öğrenci deneyimlerini dijital hikâyeler üzerinden ele alan Kabakçı ve Şimşek (2015:155)’e göre bu program ile gerçekleşen hareketlik, geçici ve kısa süreli de olsa bir göçmen hâl yaratmaktadır. Bu göçmen hâl bir tarafta ötekiyle karşılaşmayı ve öteki üzerinden kendine bakmayı, yani bir dönüşümü içerir; diğer taraftan yeni hareketliliklere kapı açar ve uzun süreli göçlere evrilebilir.

Sonuç olarak geçici göçmen grubu olarak yükseköğretim gençlerinin eğitim amaçlı hareketliliği çoklu kimlik yapılanmalarına ve hatta kimliğin göç / hareketlilik sürecinde yeniden yapılandırılmasına yol açmaktadır. Öyle ki Stuart Hall’a göre de (akt.Kılıçkırın,2014: 4) kimliklerin artık coğrafi sınırlara referansla tanımlanamayacağı bir zamanda, onları bütünsel ve değişmez olarak görmek yerine, bir yolculuğun farklı durakları, farklı yerlere tutunma/bağlanma noktaları, “derz noktaları [*points of suture*]” veya “geçici özdeşleşme noktaları” olarak tahayyül etmek daha anlamlıdır. Geçici göçmen grubu olarak yükseköğretim gençliğinin ivme kazanan hareketliliği içinde öğrenim gördükleri öğretim basamakları bu yanıyla bir seyahatin farklı duraklarına benzetilebilir.

Uluslararası literatürde ise insan sermayesi kuramı çerçevesinde Faggian ve arkadaşlarının 2007 yılında İngiltere’de; Kodrzycki’nin 2001’de A.B.D.’de gerçekleştirmiş oldukları çalışmalarda elde edilen sonuçlar, eğitim amacıyla uluslararası hareketlilik kazanan öğrencilerin ülkelerine geri dönmediği yönündedir. Kodrzycki (2001:14), hareketliliğin büyük ölçüde yüksek istihdam oranları ve düşük konut maliyetleri ile üniversite mezun göçmenlere daha iyi olanaklar sunan ülkelere doğru olduğunu ileri sürmektedir. Editörlüğünü Bhandari ve Blumenthal (2011)’ın yaptığı çalışmada ise Çin’den Hindistan’a, Kanada’dan Afrika’ya uzanan bir yelpazede uluslararası öğrencilerin akademik hareketliliği küreselleşmenin bir sonucu olarak değerlendirmektedir.

Bu çalışma ise, literatürdeki eğitim-göç-istihdam ilişkisini konu edinen yaygın nitelikteki göç çalışmalarından farklı olarak eğitim amacıyla yurt içi hareketliliğe katılan üniversite gençliğinin gelecekteki göç potansiyelinin analizine yöneliktir. Bu bağlamda çalışmadan elde edilecek sonuçların Türkiye’de üniversite gençliğinin eğitim ve istihdam amaçlı hareketliliğini konu edinecek diğer çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

3. YÖNTEM

Glaser ve Strauss’a göre (akt. Yıldırım ve Şimşek,2013:19), ‘geleneksel teoriler’ gerçekleri hep aynı perspektiften görmesi nedeniyle sürekli değişim içinde olan sosyal olguları açıklamada yetersiz kalır. Oysa sosyal olgular, durağan değil dinamikdir. “Kuram oluşturma”yı temel alan bir yaklaşımla gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemleri ile sosyal olguların göreceliğini ve hareketliliğini bir an için de olsa yakalamaya ve anlamaya yönelik olan nitel araştırma ise açıklayıcı ve yorumlayıcı bir yaklaşımdır. Nitel araştırma yöntemlerinin en önemli avantajı ise toplanan çevresel, süreçsel ve algısal verilerle araştırılan konuyu, ilgili kişilerin bakış açılarından görebilme ve bu bakış açılarını oluşturan sosyal yapıyı ve süreçleri ortaya koymaya imkan vermesidir.

Yükseköğretim gençliğinin, öğrenim sürecindeki *hareketlilik* ve *yerleşiklik* durumlarının gelecekteki göç potansiyellerine etkisini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmelerde araştırmacının gözlemlerinden hareketle hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Böylece görüşme sürecinde sorulan yeni sorularla katılımcıların göçe ilişkin deneyim ve algıları sondajlanmıştır. Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır.

3.1. Çalışma Grubunun Özellikleri

Olgu bilim çalışmalarında veri elde edilecek kaynaklar, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu yansıtabilecek bireyler ve /veya küçük gruplardır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışma, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Çocuk Gelişimi programı son sınıf, birinci ve ikinci öğretim öğrencileri üzerinde 2018 yılı Nisan ayında uygulanmıştır. Son sınıfta öğrenim gören öğrencilerin seçilmesinde amaç, öğrencilerin öğrenim gördükleri şehirle ilgili algı ve yaşam deneyimlerinin yanı sıra gelecekte

mezuniyet sonrasında yaşamayı düşündükleri şehirle ilgili planlamalarını yaptıkları bir süreçte olmalarıdır.

Çalışmada nitel verilerden yararlanma amacı hedeflendiği için; görece olarak daha küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örneklemde çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmak amacıyla da maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Doksan sekiz (98) görüşme formu içerisinde, katılımcıların özelliklerine bakılarak otuz iki (32) öğrenci amaca yönelik olarak maksimum çeşitlik örnekleme yöntemi ile araştırmaya dâhil edilmişlerdir. Çocuk Gelişimi programında cinsiyet değişkenine göre erkek öğrenci sayısı ve ikamet yeri değişkenine göre Salihli’de aileleriyle birlikte ikamet eden öğrenci sayısı düşük olması nedeniyle bu öğrencilerin sayılarına göre çalışma grubu, sayı dengesi gözönüne alınarak oluşturulmuştur. Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin demografik değişkenlere göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Ailesinin İkamet Ettiği Şehir	Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Ailesinin İkamet Ettiği Şehir
1.Ö.	20	K	İzmir	17.Ö.	20	E	Ankara
2.Ö.	20	K	İzmir	18.Ö.	20	K	Akhisar
3.Ö.	20	K	Soma	19.Ö.	21	E	İzmir
4.Ö.	20	K	İzmir	20.Ö.	20	K	Soma
5.Ö.	20	K	İzmir	21.Ö.	20	K	Salihli
6.Ö.	21	K	İzmir	22.Ö.	20	K	Salihli
7.Ö.	20	K	Demirci	23.Ö.	20	K	Salihli
8.Ö.	21	K	Selendi	24.Ö.	20	K	Salihli
9.Ö.	20	K	Akhisar	25.Ö.	21	K	Salihli
10.Ö.	20	K	Manisa	26.Ö.	20	K	Salihli
11.Ö.	21	E	Manisa	27.Ö.	20	K	Salihli
12.Ö.	20	K	Uşak	28.Ö.	21	K	Salihli
13.Ö.	21	K	Uşak	29.Ö.	20	K	Salihli
14.Ö.	21	K	Uşak	30.Ö.	24	K	Salihli
15.Ö.	20	K	Balıkesir	31.Ö.	21	K	Salihli
16.Ö.	20	K	Balıkesir	32.Ö.	21	K	Salihli

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20’dir. Öğrencilerin 29’u kadın 3’ü erkektir. Görüşme yapılan öğrencilerin 12’si Salihli doğumludur ve Salihli’de aileleriyle birlikte ikamet etmektedir. 20’si ise başta Manisa (8) ve İzmir (6) olmak üzere [Uşak (3), Balıkesir (2) , Ankara (1)] çevre il ve ilçelerden (Akhisar, Soma, Demirci, Selendi’den) gelmektedir. Manisa C.B.Ü. katılımcılardan yalnız biri için ikinci üniversite olup öğrenci daha önce de eğitim hareketliliğine katılmıştır.

3.2. Verilerin Toplanması

Olgu bilim deseninde araştırmacı temel iki soruya odaklanır:

- Araştırmada konu edinilen olguya ilişkin algı ve deneyimler nelerdir?

- Bu olguya ilişkin deneyimlerin meydana geldiği ortam ve koşullar nelerdir? (Cresswell, 2013).

Deneyim ve algıların derinlemesine ortaya konulması ve açıklanması için araştırmacının görüşülen birey ya da grupla yoğun bir etkileşim içinde olması gerekir. Bu nedenle olgu bilim deseninde başlıca veri toplama aracı olarak görüşme yöntemi kullanılır. Araştırmacının sunduğu etkileşim, esneklik ve sondaj sorular aracılığıyla olgulara ait yaşantıların ortaya çıkartılması amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek,2013). Bu çalışmada da veriler, açık-uçlu yarı yapılandırılmış görüşme sorularıyla toplanmıştır. Çalışma kapsamında üniversite öğrencilerine dört soru ve bu sorulara paralel sondaj sorular yöneltilmiştir. Görüşmelerde, demografik soruların yanı sıra öğrencilere yöneltilen sorular şu şekildedir:

1. Üniversite tercihinde bulunurken öğrenim gördüğünüz şehri (Salihli'yi) seçmenizdeki neden / nedenler nelerdir?

2. Mezun olduktan sonra öğrenim gördüğünüz şehirde (Salihli'de) yerleşmeyi düşünüyor musunuz?

3. Gelecekte Salihli'ye yerleşme / yerleşmeme nedeniniz nedir?

4. Üniversite öğrenimi sonrasında nerede yaşamak istiyorsunuz?

Görüşmeler, çocuk gelişimi programı öğrencileriyle danışmanlık gün ve saatlerinde ortalama on beş dakikada gerçekleştirilmiştir.

3.3. Verilerin Analizi

Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizindeki temel hedef toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Toplanan veriler önce kavramsallaştırılır daha sonra ortaya çıkan kavramlar mantıklı bir biçimde düzenlenir ve veriyi açıklayan temalar saptanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İçerik analizinde öncelikle katılımcılar tarafından ifade edilen eylemler ve eylemleri yazılmış ve tekrarlayan eylemler tespit edilmiştir. Daha sonra ifade edilen eylemler ve bunların sebepleri incelenerek kategoriler oluşturulmuştur. Bu işlem üç araştırmacı tarafından eş zamanlı ve ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Daha sonra araştırmacıların görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilmiş ve Miles ve Huberman'ın (1994) formülü (Güvenirlilik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılarak güvenirlik hesaplanmıştır. Araştırmacılar arasındaki uyum %93 olarak belirlenmiştir.

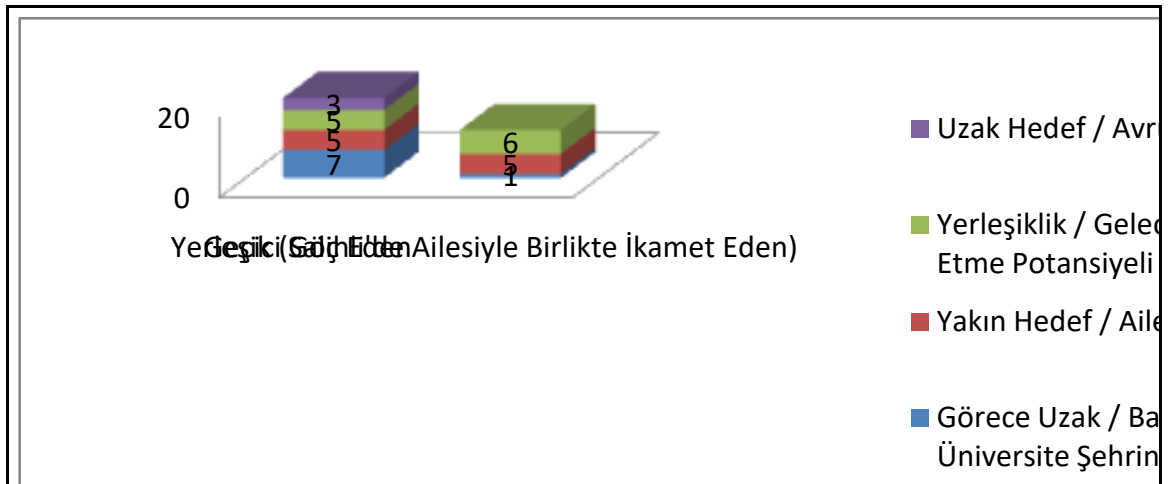
Betimlemelere dayalı olan nitel araştırmalarda çoğunlukla belirli istatistiksel teknikler kullanılsa da bazen yüzde bazen de kodlamalar sonrası ulaşılan kategoriler arası ilişkilerin incelenmesinde çapraz tablolar kullanılabilir (Büyüköztürk vd.,2012). Bu çalışmada da görüşmelerden elde edilen veriler kodlanarak aynı temada toplanan görüşler gruplandırılmış ve böylece kategoriler oluşturulmuştur. Oluşturulan bu kategoriler çapraz tablolar içinde sunulurak görselleştirilmiştir. Ayrıca öğrencilerin anlatıları içindeki ifadeleri doğrudan alıntılar yapılarak (Ö-1:

1. Öğrenci, Ö-2: 2. Öğrenci şeklinde...) bulgular desteklenmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler ve oluşturulan kategoriler yaşanan olgu ile ilişkilendirildiğinde yükseköğretim öğrencilerinin eğitim nedeniyle geçici göç etme ve etmeme durumları karşılaştırmalı olarak irdelenmiş, görüşmelerden elde edilen verilerin içerik analizleri sonucunda öğrencilerin gelecekteki göç (hareketlilik) potansiyelleri ve hedef belirleme durumları ile ilgili bulgulara ulaşılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışmada, göç - eğitim ilişkisi bağlamında yükseköğretimde eğitim alma amacıyla yaşadıkları şehirden öğrenim gördükleri şehre “geçici” göç eden ve göç etmeyen üniversite öğrencilerinin gelecekteki göç potansiyelleri incelenmiştir. Öğrencilerin geçici göçmenlik durumları ile gelecekteki göç potansiyelleri arasında doğru orantılı ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Elde edilen bulgular şu şekildedir:

Grafik 1. Yükseköğrenim Nedeniyle Geçici Göç Eden ve Etmeyen (Yerleşik) Öğrencilerin Gelecekteki Göç Potansiyeli ve Göç Hedefleri

Üniversite öğrenimi nedeniyle Salihli'ye geçici göç eden 20 öğrencinin 5'i geldiği şehre dönüp gelecekte ailesinin yanında yaşamayı / çalışmayı (*yerleşikliği*) planlamaktadır (Grafik:1). Gelecekte göç etme (*hareketlilik*) niyetinde olan on beş (15) öğrencinin Salihli dışından geldikleri ilçelere göre dağılımı incelendiğin (Tablo:2) Manisa'nın ilçelerinden gelen 5 öğrenci göç hedeflerini ailelerine yakın bir il [(4) Manisa / (1) İzmir] olarak belirlemişlerdir. Diğer illerden gelen 7 öğrenci ise Eskişehir,

Çanakkale ve Ankara gibi özellikle “öğrenci kenti” olarak adlandırılan şehirleri göç etme hedefi olarak ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan 3 öğrenci de gelecekte yurtdışında yaşamak ve çalışmak istediğini belirterek göç hedefi (*hareketlilik*) için uzak bir hedef belirlemişlerdir.

Bu durum yükseköğrenim nedeniyle yaşadıkları şehirden öğrenim gördükleri şehre geçici göç eden yükseköğretim öğrencilerinin göç deneyimlerinin öğrenim sonrasındaki göç potansiyellerini olumlu olarak etkilediğini ve eğitim hareketliliğinin istihdam hareketliliğine dönüşebileceğini düşündürmektedir.

Tablo 2. Yükseköğretim Öğrencilerinin Hareketlilik Durumları

Katılımcı	Ailesinin İkamet Ettiği Şehir	Gelecekte Planladığı		Ailesinin İkamet Ettiği Şehir	Gelecekte Planladığı
1.Ö.	İzmir	Avrupa Ülkesi	21.Ö.	Salihli	Salihli
2.Ö.	İzmir	Avrupa Ülkesi	22.Ö.	Salihli	Salihli
3.Ö.	Soma	Avrupa Ülkesi	23.Ö.	Salihli	Salihli
4.Ö.	İzmir	İzmir	24.Ö.	Salihli	Salihli
5.Ö.	İzmir	İzmir	25.Ö.	Salihli	Salihli
6.Ö.	İzmir	İzmir	26.Ö.	Salihli	Salihli
7.Ö.	Demirci	Manisa	27.Ö.	Salihli	İzmir
8.Ö.	Selendi	Manisa	28.Ö.	Salihli	İzmir
9.Ö.	Akhisar	İzmir	29.Ö.	Salihli	İzmir
10.Ö.	Manisa	Eskişehir	30.Ö.	Salihli	Eskişehir
11.Ö.	Manisa	Çanakkale	31.Ö.	Salihli	İzmir
12.Ö.	Uşak	Eskişehir	32.Ö.	Salihli	Manisa
13.Ö.	Uşak	İzmir			
14.Ö.	Uşak	Ankara			
15.Ö.	Balıkesir	Çanakkale			
16.Ö.	Balıkesir	Balıkesir			
17.Ö.	Ankara	Ankara			
18.Ö.	Akhisar	Manisa			
19.Ö.	İzmir	Eskişehir			
20.Ö.	Soma	Manisa			

Yükseköğrenim nedeniyle geçici göç etmemiş, öğrenim gördüğü şehirde (Salihli’de) ailesiyle birlikte ikamet etmekte olan (*yerleşik*) on iki (12) öğrencinin 6’sı gelecekte Salihli’de kalmak istemekteyken 5’i de başka bir şehirde öğrenim hayatını sürdürme niyetindedir. Ancak bu niyet yine aileye yakın bir il (yakın hedef) olarak görülen İzmir (4 öğrenci) ve / veya Manisa (1 öğrenci)’dir. Bir öğrenci ise, Salihli M.Y.O.’da ikinci üniversite öğrenimini görmektedir ve hareketliliğe mezuniyet sonrasında Eskişehir’e giderek devam etmek niyetindedir (Tablo :2). Öğrencinin bu niyeti görece uzak bir hedef olarak değerlendirilebilir. *Yerleşikler* grubunda bulunan öğrencilerden hiçbiri gelecekte

yurtdışında yaşamayı ve / veya çalışmayı istememektedir. Bu nedenle bu grupta dördüncü kategori olan göç hedefi (*hareketlilik*) için uzak bir hedef belirlenmemiştir.

Görüşmelerden elde edilen veriler sonucunda ulaşılan kodlarla geliştirilen kategoriler Tablo:3 ve Tablo:4'te sunulmuştur. Salihli'de ailesiyle ikamet eden (*yerleşikler*) ve Salihli'ye eğitim nedeniyle geçici göç eden (*hareketliler*) üniversite öğrencilerinin gelecekteki göç potansiyelleri şu şekildedir:

Tablo 3. Salihli Dışından Gelen Öğrencilerin Gelecekteki Göç Potansiyelleri

Kategori	Veri	Kod	%
1. Kategori	3 öğrenci İzmir'den geliyor ve İzmir'de yaşamak istiyor. 1 öğrenci Balıkesir'den geliyor ve Balıkesir'de yaşamak istiyor. 1 öğrenci de Ankara'dan geliyor ve Ankara'da yaşamak istiyor. Bu kategorideki 5 öğrenci mezuniyet sonrasında tekrar geldikleri şehre dönerek ailelerinin ikamet ettikleri şehirlerde yaşamak niyetindedir.	Yerleşiklik (Yuvaya Dönüş)	%25
2. Kategori	Manisa'nın çeşitli ilçelerinden (Akhisar, Soma, Demirci, Selendi) gelen 5 öğrenci, iş ve aile durumuna göre Manisa ve / veya İzmir'de yaşamak istiyor.	Yurt İçinde Sınırlı Hareketlilik - İhtiyatlı - (Yakın Hedef)	%25
3. Kategori	Manisa, Uşak ve İzmir'den gelen 3 öğrencinin hedef noktası Eskişehir. Manisa ve Balıkesir'den gelen 2 öğrencinin hareketlilikte hedef noktası Çanakkale, Yine Uşak'tan gelen 2 öğrenciden biri İzmir, diğeri ise Ankara'yı hedef nokta olarak ifade etmiştir.	Yurt İçinde Hareketlilik (Görece Uzak Hedef)	%35
4. Kategori	2 öğrenci İzmir'den 1 öğrenci de Soma'dan İspanya ve İtalya gibi yurt dışı ülkelere gitmek istiyor.	Yurt Dışına Hareketlilik Uzak Hedef	%15

Yükseköğrenim nedeniyle geçici göç eden öğrencilerin gelecekteki göç potansiyelleri incelendiğinde (Tablo: 3) üniversite öğrenimi için farklı bir şehirden gelen bu öğrencilerin %25'i ailelerinin yanına dönüp yerleşiklik kazanmak düşüncesindeyken %75'i ise eğitim nedeniyle kazandıkları bu hareketliliği gelecekte de sürdürmek eğilimindedir. Öğrencilerin hareketlilik eğiliminde seçmiş oldukları hedefler ise (5 öğrenci için) kısmen ailelerinin ikamet ettiği ilçelere *yakın*, istihdam

olanaklarına sahip ve sosyo-kültürel anlamda daha gelişmiş kentlere doğrudur. Hareketlilik niyetinde olan 15 öğrencinin 7'si ise üniversite öğrenimlerine devam edebilmek amacıyla hareketlilik için **görece uzak** hedefler ifade etmişlerdir. Dördüncü ve son kategori olarak 3 öğrenci de uluslararası hareketlilik eğilimindedir. Salihli'de kalma niyetinde olan öğrenci bulunmamaktadır.

Salihli'ye eğitim nedeniyle geçici göç eden (*hareketliler*) üniversite öğrencilerinin oluşturduğu kategorileri değerlendirdiğimizde 1. Kategoride yer alan 5 öğrencinin niyetinin mezuniyet sonrasında ailelerinin ikamet yerlerine yani kaynak noktaya dönmek ve yerleşiklik kazanmak olduğu için göç potansiyellerinin eğitim sonrasında duracağı yönündedir. Bu nedenle bu kategori çalışmada **yerleşik grup** olarak kavramsallaştırılmıştır. Bu niyet öğrenci görüşmelerinin birinde şu şekilde ifade edilmiştir.

“Okul bittikten sonra ailemin yanına Ankara'ya dönmek istiyorum. Ankara'da yalnızca ailem değil, arkadaşlarım var Kurulu bir düzenimiz var. Olabilirse yapmak istediğim Ankara'da hem okumak hem de çalışmak. Ben memur bir ailenin çocuğuyum. Bir an önce ailemin yanına gidip babamın yükünü hafifletmek istiyorum.” **Ö-17. (1.Kategori / yerleşiklik)**

Bu durum, 1.Kategoride yer alan 5 öğrencinin de Ankara, İzmir ve Balıkesir gibi büyükşehir merkezlerinden geliyor olması, mezuniyet sonrasında yaşam ve istihdam koşulları açısından bu şehirlerin kendileri için cazibe merkezi olması ve kendileri için bu anlamda sosyo-ekonomik olarak fırsat sunan alternatif bir şehir düşünmemeleriyle açıklanabilir.

Göç kuramları içinde ilk olarak 1966 yılına Everett Lee tarafından geliştirilen İtme Çekme Kuramı'na göre hem yaşanan yerde hem de gidilecek yerde, itici ve çekici faktörler bulunur ki sosyal yapı içerisinde itmeye neden olan olumsuz faktörler ve çekmeye neden olan olumlu faktörler, hayli çok ve birbirinden farklıdır. Dolayısıyla kişisel düzlemde göç için avantajları ve dezavantajları belirleyen yaş, cinsiyet, eğitim, vb. gibi demografik faktörlerin değerlendirilmesi, itme çekme kuramı için oldukça önemlidir (Çağlayan,2006:72-73).

Özellikle geçici göçmen grubu olarak yükseköğretim öğrencilerinin, eğitim nedeniyle başlayan hareketliliğe devam edip etmeyecekleri konusunda alacakları kararda hareketlilik sürecinin kendi içindeki artı ve eksileri ile yapılan hesaplama ilk adımı oluşturmaktadır.

Bu durum öğrenci anlatılarında şu şekilde ifade edilmiştir:

“Okul tercihim yaparken, annem tek kız olduğum için beni uzak bir yere göndermek istemedi. Mezun olduktan sonra Selendi'de çalışabileceğim okul yok. Bu nedenle bize en yakın Manisa olduğu için yaz stajımı yaptığım yerde çalışmayı düşünüyorum. Hem teyzemler de orada olduğu için annemler de buna sıcak bakacaklardır.” **Ö-8. (2.Kategori / yakın hedef)**

Göç konusunda bireylerin kararları ile bireyleri bu kararlara iten sebepler üzerine odaklanan ve sosyal aktör olarak göçmeni ön plana çıkaran diğer bir kuram olarak Kesişen Fırsatlar Kuramı'nda

Stouffer (1940, akt. Çağlayan,2006: 77) göç olgusunda önemli olan üç unsuru şu şekilde sıralar : (1) Göç edilecek mesafe, (2) Göç edilecek yerdeki imkânlar ve (3) bu imkânların miktarı. Ancak, Stouffer oluşturduğu kuramda, bu üç önemli faktörden *mesafeyi* analiz nesnesi olarak diğer faktörlerin önüne koymaktadır. Göç edilecek yerin çekim merkezi olmasında kaynak nokta ile göç edilecek hedef nokta arasındaki mesafe, bu iki noktanın birbirine yakınlığı göç kararında belirleyiciliğe sahiptir. Diğer bir ifadeyle göç edilecek hedef yerle yerleşik bulunulan yer arasındaki mesafenin kısa olması göçüne yönelecek olan kişiyi göç için cesaretlendirmekte, motivasyonunu arttırmakta ve göçü olumlu anlamda etkilemektedir. Bu nedenle göç edilecek yerdeki iş imkânlarının çokluğu ve göç mesafesinin kısalığı, o çekim merkezine göç eden kişilerin sayısını artıran temel faktörlerdir.

Bu bağlamda ailelerine yakın olmak isteyen 5 öğrencinin öğrenim sonrasındaki hareketlilik potansiyelinde, hareketliliğin avantajlarını ve yakın mesafenin ulaşım rahatlığını bir arada değerlendirebilecekleri **yakın hedef** tercihleri çalışmada 2. kategoriye oluşturmaktadır.

“Okul bittikten sonra İzmir’de yaşamak istiyorum. İzmir’e hayranım. Sadece denizi, doğal güzellikleri değil... yaşam koşulları rahat, karmaşık değil. İnsanları da çok güzel. Orada okumayı çok istedim. Ama puanım yetmedi. Mezun olduktan sonra İzmir’deki çalışma fırsatlarını değerlendirmek ve orada yaşamak istiyorum. İlk etapta yerleşemesem bile her gün gidiş-geliş yapabilirim. ... yani aramız iki semt kadar yakın.” **Ö-9. (2.Kategori / yakın hedef)**

Salihli’ye eğitim nedeniyle geçici göç eden (*hareketliler*) üniversite öğrencilerinin oluşturduğu 3. kategoride ise, eğitim amaçlı hareketliliğe yurt içinde devam etme niyetinde olan ve bu nedenle **görece uzak hedef** ifade eden öğrenciler bulunmaktadır.

“En büyük amacım bu yıl DGS’de başarılı olup Eskişehir’e gitmek. Orada okuyan arkadaşlarım var. İki kez onların yanına gittim. Hem üniversite hem de Eskişehir bir harika. İmkanlar çok iyi. Gerçekten “öğrenci kenti”. Uşak’ta hafta sonları yapacak pek bir şey yok.. Biraz çevremiz dar. Hem ben bundan sonrasında kendi başıma yapabileceklerimi görmek / göstermek istiyorum. Bunun için Eskişehir güzel bir başlangıç noktası olacak benim için.” **Ö-12. (3.Kategori / görece uzak hedef)**

1995-2000 döneminde Türkiye’de iller arasında meydana gelen eğitim amaçlı göçlerin betimsel bir değerlendirmesini yapan Işık (2009) ’ın çalışması, Türkiye’de iller arasında eğitim amacıyla göç eden nüfusun hangi illere göç ettiklerinin belirlenmesi ve illerin aldığı göçler içinde eğitim amaçlı göçlerin boyutunun ortaya konulmasının yanı sıra özellikle yükseköğretim kurumlarının bu konudaki önemli rolünü ifade etmesi açısından dikkat çekicidir. Eğitim amacıyla iller arasında göç edenlerin, göç ettikleri illere dağılımı incelendiğinde, üniversitelerin kuruluş süreci daha eski ve çok sayıda üniversiteye sahip olan büyük illerin ilk sırayı aldığı görülmektedir. Nitekim, 1995-2000 döneminde eğitim amacıyla göç edenlerin % 15’e yakın bir kısmı İstanbul’a göç ederken, %11,6’sı Ankara, % 5,5’ ise İzmir’e göç etmiştir. Böylece bu üç büyük il, 1995-2000 döneminde gerçekleşen eğitim amaçlı

göçlerin % 32'sini almışlardır. Bu üç büyükşehrin yanı sıra eğitim amaçlı göçlerin oranının yüksek olduğu diğer iller Kütahya, Isparta, Burdur, Eskişehir, Konya ve Bolu'dur. Eskişehir ilinin aldığı göçlerde, eğitim amaçlı göçler % 21,2 ile temsil edilirken, bu oran Kütahya'da % 28,9 ve Isparta'da % 25,9 düzeyindedir (Işık,2009: 32-36).

Üniversite öğrenimi nedeniyle geçici göç eden öğrenci grubunda son kategori ise **uzak hedef** ile kavramsallaştırılan 4. Kategoridir. Bu kategorideki üç öğrenciyi, diğer üç kategoriden ayıran en önemli özellik hareketlilik için belirledikleri hedefin yurt dışında olmasıdır.

“Biliyorum, biraz ütopyik ama... neden olmasın? Bunu başarabilmiş insanlar var. Sonuçta buraya gelirken de kısmen zorlanmıştım. Ama isteyince oluyormuş. Benim ilerde yaşamak istediğim şehir Barcelona. En güzel ve modern Avrupa şehri. Hatta olabilirse orada okumak istiyorum. Üniversitelerin böyle programları var. Böyle bir programla dayım geçen yıl İtalya'ya gitti. Hem yurt dışına gitmek artık daha güvenli ve kolay. Yurtdışında eğitim alırsam bu deneyimin iş imkanlarını da arttıracığını düşünüyorum. 1-0 önde olmak... Yani, benimki bir macera arayışı değil, daha kaliteli eğitim ve iş imkanlarını yakalama arzusu.” **Ö-2. (4. Kategori / uzak hedef)**

Ö-2. ile yapılan görüşmede hareketlilik deneyiminin gelecekteki göç potansiyelini desteklediği ve devamı konusunda itici bir güce dönüştüğü görülebilmektedir.

Bulguları Avrupa Komisyonu tarafından 2005 yılında 25 Avrupa ülkesinde yapılan Eurobarometre anketine dayanan ve 2009 yılında Avrupa Yaşama Koşullarını İyileştirme Vakfı tarafından yayınlanan “Avrupa’da Hareketlilik-Geleceğe Doğru” çalışmasında Avrupa’da hareketliliğin itici güçleri ve bunun önündeki engeller ile hareketlilik şekillerinin ekonomik ve sosyal etkileri araştırılmıştır. Çalışmada öne çıkan temel bulgulardan biri, coğrafi hareketlilik ile iş hareketliliğinin birbirine bağlı olduğudur ki hareketliliğe katılanların %34’ü hareketlilik sebebinin yeni bir iş ya da iş transferi olarak belirtmiştir. Böylece hareketliliğin yalnızca ülkeler için değil bireyler için de ekonomik başarıyı ve kalıcı istihdamı getirdiği düşünülebilir. Bu nedenle çalışmada özellikle istihdam konusu ile ilişkili olarak hareketliliğin artması bir avantaj olarak ele alınmış, Avrupa Birliği ülkeleri arasındaki hareketliliğin artırılmasına yönelik yaklaşım ön plana çıkartılmıştır. Söz konusu araştırmada elde edilen diğer iki önemli bulgu ise, (i) göç potansiyeli en olası olanlar genç ve eğitilmiş çalışanlardır ve (ii) hareketlilik artan eğitim düzeyinin yanı sıra genç kadınların geleneksel aile veya müşterek hayat yapılarından kurtularak özgürleşmesiyle “dişileşme”ktedir. Çalışmada ayrıca ülkeler beş “*hareketlilik kümesi*” ne ayrılmıştır. Bu kümelemede İskandinav Ülkeleri (Danimarka, Finlandiya ve İsveç) ile Birleşik Krallık en yüksek coğrafi ve iş hareketliliğine sahiptir. Estonya, Letonya ve Hollanda’da iş hareketliliğine ilişkin düzeyler en yüksek düzeyde olmasına karşın coğrafi hareketlilik orta düzeydedir. Belçika, Kıbrıs, Almanya ve İspanya’da ise coğrafi hareketlilik ve iş hareketliliği orta düzeydedir (Eurofound,2009: 1- 10).

Bu çalışmada da uzak hedef tercihinde bulunan öğrencilerin tamamı kadındır ve 4. kategoride yer alan öğrenciler göç etme hedefi olarak Avrupa şehirlerini ifade etmişlerdir.

Salihli’de ailesiyle birlikte ikamet eden öğrenci grubunda ise üç kategori ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin gelecekteki göç potansiyelleri ve belirledikleri hedeflere göre dağılımı Tablo:4’te verilmiştir. Bu gruptaki öğrencilerin %50’si gelecekte ailelerinin ikamet ettiği şehirde yaşayarak **yerleşikliği sürdürme** düşüncesindeyken, %41.7’si ise gelecekte özellikle iş bulmak ve işe yerleşmek amacıyla ailelerine yakın bir hedef noktaya **sınırlı hareketlilik** eğilimindedir. Son olarak bu grupta yer alan on iki öğrenciden yalnızca biri (%8.3’ü) geçmişte kazandığı hareketliliği mezuniyet sonrasında görece uzak bir hedefe doğru **yeniden hareketliliğe geçişle** sürdürme eğilimindedir.

Tablo 4. Salihli’de İkamet Eden Öğrencilerin Gelecekteki Göç Potansiyelleri

Kategori	Veri	Kod	%
1. Kategori	6 öğrenci Salihli’de ailesiyle birlikte yaşıyor ve gelecekte de Salihli’de yaşamak istiyor.	Yerleşikliği Sürdürme (Sabitlik)	%50
2. Kategori	5 öğrenci ise ailesine yakın olması, istihdam olanakları ve sosyo-kültürel çevrenin çeşitliliği nedeniyle İzmir ve / veya Manisa’da yaşamak istiyor.	Yurt İçinde Sınırlı Hareketlilik (Yakın Mesafe)	%41.7
3. Kategori	1 öğrenci daha önce şehir dışında öğrenim görmüş ve Salihli’ye dönmüş. Gelecekte Eskişehir’de yaşamak istiyor.	Yeniden Hareketliliğe Geçiş	%8.3

Salihli’de ailesiyle birlikte ikamet eden on iki (12) öğrenci, eğitim nedeniyle hareketlilikte bulunmamış, diğer bir ifadeyle de *yerleşikler* grubunu temsil etmektedir (Tablo:4). Bu grupta 1. kategoride yer alan 6 öğrenci mezuniyet sonrasında ikamet ettikleri şehirde (Salihli’de) yaşamaya devam etmek istemektedir. Herhangi bir hedef noktaya hareketlilik niyeti olmayan öğrencilerin bulunduğu bu kategori **yerleşikliği sürdürme / sabitlik** olarak kodlanmıştır.

“Mezun olduktan sonra farklı bir şehirde yaşamayı hiç düşünmedim. Çünkü böyle bir şeye ihtiyaç duymadım. Yaşadığım şehri seviyorum. Bir ilçe için iyi imkanlara sahip. Hem Manisa ve İzmir’e de yakın. Başka bir şehirde yaşamaya başlamak çok maliyetli olur diye düşünüyorum. Hem ailemden ayrılmak zor gelir bana ... hem maddi hem de manevi desteklerinden uzak kalırmışım gibi geliyor. Hani derslerimizde de bahsedildiği gibi aile, “sıgınılacak bir liman” ve ben bu limanı terk edip bilinmez denizlere açılmak istemiyorum” **Ö-25. (1. Kategori / sabitlik)**

Lee’nin İtme Çekme Kuramı’na göre (akt. Çağlayan,2006: 74) potansiyel göçmenler olarak değerlendirilen *yerleşikler*, kendileri için yaşadıkları yerdeki olumlu ve olumsuz faktörlerin neler olduğunu, bu faktörlerin kendileri için ne anlama geldiğini çok iyi bilmekte ve itme çekme faktörlerinin

hesabını çok rahatlıkla yapabilmektedirler. Göç edilecek yerdeki sosyal yapı ve var olan durum içerisindeki belirsizlikler, göçmenlerin kendileri için yarattıkları beklentiler ve hâlihazırda var olan riskler gibi kavramlar, potansiyel göçmenler için göç sürecinin belirleyicileridir. Bu kuramsal yaklaşım bağlamında, göçün kendisinin başlı başına bir belirsizlik ve bu belirsizliğin de kişileri göç sürecinden alıkoyan bir durum olduğu düşünülebilir.

Üniversitedeki öğrenim sürecinde yerleşiklik gösteren öğrenci grubunda 2. kategoride yer alan 5 öğrenci ise ailesine yakın olması, istihdam olanakları ve sosyo-kültürel çevrenin çeşitliliği nedeniyle gelecekte İzmir (4 öğrenci) ve / veya Manisa (1 öğrenci)'da yaşamak istemektedir. Öğrenci anlatılarında bu niyetin altında yatan iki önemli nedenden biri istihdam edilebilmek bir diğeri ise öğrenime devam ederek lisans mezunu olabilmektir. Önlisans diplomasıyla istihdam edilebilecek alanların sınırlı oluşu öğrencileri eğitim nedeniyle hareketliliğe geçirmektedir. Grup içinde 2. kategoride hedef nokta yakın mesafede **sınırlı hareketlilik** olarak kodlanan bu durum öğrenci anlatılarında şu şekilde ortaya konulmuştur:

“Orta okul yıllarında annem kız meslek lisesini okur, biçki-dikiş öğrenirsin yeter diyordu.. Sonra ... yani annem ve babam boşandıktan sonra, aman kızım oku, elin ekmek tutusun demeye başladı. Lise bitti şimdi üniversite de bitiyor inşallah. Bu yıl DGS kursuna da gönderdiler beni. Umutluyum. Olursa ilk tercihim Ege... Yaz stajımı da İzmir de yapacağım. Orada ablam evli. Ablam da bak benim gibi acele etme, önce iş sonra eş”
diyordur.” **Ö-28. (2. Kategori / yakın hedef)**

Kentin kent olabilmesini sağlayan uzmanlaşmaya dayalı ekonomi ve yaşam tarzı birey üzerinde belirleyici bir etkinliğe sahiptir. Geçmişten farklı olarak bugün özel mesleki rolleri gerçekleştirmede uzmanlaşmaya diğer bir deyişle nitelikli işgücüne ihtiyaç artmaktadır. Bu nedenle günümüz çağdaş örgütlü toplumlarında ebeveynler, çocuğun ayakta durmasını sağlayacak bilgi ve beceriyle donatılmasında tek başına yetersiz kalmakta, burada eğitim / okul sistemi devreye girmektedir (Tatlıdil, 2002 : 428). Bu nedenle pek çok aile çocuklarının üniversite öğrenimi almalarını desteklerken, çocuklarının öğrenim düzeyinin yükselmesi ile daha iyi gelir getiren bir mesleğe ve prestijli bir konuma sahip olabileceklerini düşünmektedirler. Dolayısıyla ailelerin bilinç düzeyleri, benimsemiş oldukları değerler çerçevesinde gençlerin de eğitim amaçlı hareketlilikte desteklenmekte olduğu düşünülebilir.

2. kategoride (Tablo:2 ve Tablo:4'e göre) göç etme potansiyeli olan Salihlili öğrencilerin göç etme hedefi olarak ailelerine yakın olmasının yanı sıra hem istihdam olanakları hem de sosyo-kültürel çevrenin çeşitliliği nedeniyle İzmir'i ifade ettiği TÜİK'in Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) 2015 yılı verileriyle de örtüşmektedir. Bu verilere göre İzmir, 4 milyon 168 bin 415 nüfusu ile Türkiye'nin en kalabalık üçüncü ilidir. Ancak İzmir'de yaşayanların sadece 1 milyon 704 bin 855'i İzmir doğumlu olup, İzmir'e en fazla göç veren il (201 bin 522 kişi ile) Manisa'dır. Hareketliliğe katılanlar içinde İzmir'de en çok Manisalılar yaşamaktadır. Manisalılar için hedef nokta olarak İzmir'in tercih edilmesinde mutlaka değişen iş yapısının ve istihdam olanaklarının da irdelenmesi gerekmektedir.

Üniversite öğrenimi nedeniyle hareketliliğe katılmamış Salihli’de ailesiyle birlikte ikamet eden *yerleşikler* grubunda ise son kategori olan 3. kategoride yalnızca bir (1) öğrenci görece uzak hedefe doğru geçmişte deneyimlediği hareketliliğe katılarak **yeniden hareketliliğe geçiş** eğilimindedir.

“Daha önce Balıkesir’de iki yıl işletme okudum. Ama gönlümde yatan aslan öğretmenlikti. İlk üniversite tercihi biraz aceleyle alınmış bir karar, kazanamadı, okuyamadı olmasın diye... Salihli’de bu bölümün açıldığı duyunca şansımı denemek istedim. Mezun olunca kuzenimin yanına Eskişehir’e gitmek ve orada yaşamak olabilirse lisans tamamlamak istiyorum. Kuzenimi ziyarete gittiğimde ortam ve üniversite olanakları çok hoşuma gitti.” Ö-

30. (3. Kategori / yeniden hareketliliğe geçiş)

Göç süreci bir kez başladığında göçü gerçekleştiren birey ya da bireylerin deneyimleri doğrultusunda etrafındaki diğer bireyleri de etkisi altına almaktadır. Göçmen İlişkiler Ağı kuramcısı Wilpert’e göre (akt.Yalçın,2004:50) göçmen ağı şu şekilde çalışmaktadır. Öncü göçmenler öncelikle göç veren ve alan toplumları birbirine bağlayan bir altyapı oluştururlar ve bu bağlantı göç veren toplumdaki diğer bireylere göçme olanağı sağlar. Yeni göç dalgaları, kurulmuş bu ağı harekete geçirir ve sonradan göç edenler ilk gelenlerin tecrübelerinden yararlanırlar. Zamanla göç kendi kendini sürdürebilen sosyal bir sürece dönüşür.

Göç sürecinde özellikle aile ve akrabalık gibi kan bağına bağlı kurulan bu ilişki ağları, göç etme niyetinde olan potansiyel göçmenler için göçün olası risklerini azaltıcı işlevinin yanı sıra göç sürecinin güvenli ve daha öngörülebilir olmasını sağlar.

5. SONUÇ

Küreselleşmenin beraberinde getirdiği yeniden yapılanma sürecinde değişen dünyada göçün nedenlerine bağlı olarak göç türleri de değişerek çeşitlenmiştir. Göç türleri içinde geçici göç kategorisinde değerlendirilen ve bugün yalnızca ulusal değil, uluslararası alanda da sayıları hızla artan yükseköğretim kurumları ve öğrenci sayısına bağlı olarak eğitim amaçlı öğrenci göçü giderek önem kazanmaktadır. Eğitim amaçlı başlayan bu göçün (*hareketliliğin*) gelecekteki devamlılığı, yönü ve hangi nedenle süreklilik kazanacağı merak konusudur.

Yurt içinde üniversite öğrenimi gören öğrencilerin gelecekteki göç potansiyelinin irdelendiği bu araştırmada *hareketliler* ve *yerleşikler* olarak iki gruba ayrılan çalışma grubu Manisa Celal Bayar Üniversitesi Çocuk Gelişimi Programı’nda öğrenim görmekte olan otuz iki (32) üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Bu iki gruptan birinci grubu oluşturan yirmi (20) öğrenci eğitim amacıyla Salihli dışından gelmiştir. On iki (12) öğrenci ise Salihli doğumludur ve Salihli’de aileleriyle birlikte ikamet etmektedirler. Bu iki grup arasında temel fark birinci grubun iki şehir arasında belli zaman aralıklarında hareket halinde olması, ikincisinin ise yerleşik olmasıdır. Bu farklılıktan hareketle çalışmada üniversite öğrencilerinin gelecekte yaşamak istedikleri şehir bağlamında birinci grup açısından hareketliliğin devam edip etmeyeceği; ikinci grup açısından ise hareketliliğin başlayıp

başlamayacağı karşılaştırılarak üniversite öğrencilerinin gelecekteki göç potansiyellerinin analizi yapılmaktadır.

Araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde eğitim amacıyla hareketlilik kazanan üniversite gençlerinin büyük bir oranının bu hareketliliği öğrenime devam etme ve / veya iş bulma, işe yerleşme amacıyla gelecekte de sürdürmek istedikleri ve eğitim amacıyla hareketliliğe geçmemiş (*yerleşik*) öğrencilere göre göç etme potansiyellerinin yüksek olduğu, hedef nokta belirleme konusunda da uzak mesafeleri tercih etmeye daha eğilimli ve hazır oldukları anlaşılmaktadır.

Üniversite gençliğinin eğitim amaçlı hareketliliğinin istihdam olanakları çerçevesinde iş bulma hareketliliğine dönüşerek süreklilik gösterme potansiyeli göz önüne alınırsa özellikle üniversitelerin bulunduğu şehirlerde eğitim amaçlı göçün yerleşikliğe dönüştürülmesi için istihdam olanaklarının artırılması gerekir. Bu noktada üniversite-sanayi işbirliği çalışmalarının da ayrıca öneme sahip olduğu unutulmamalıdır. Günümüzde Türkiye’de pek çok üniversitede de olduğu gibi Manisa Celal Bayar Üniversitesi’nde de uygulanmaya başlayan yeni bir eğitim modeli olan intörn eğitim programları ile yalnızca lisans düzeyinde sağlık alanında değil özellikle önlisans düzeyinde de öğrenim gören öğrencilerin mezuniyet öncesinde tam zamanlı iş yeri eğitim uygulamaları ile bu yönde çalışmalar yapılmaktadır. Böylece iş dünyasının ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücü, iş dünyası ile birlikte yetiştirilmekte öğrencilere öğrenim gördükleri şehirlerde istihdam imkanı sunulmaktadır.

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç ise, üniversite gençliğinin hareketlilik / yerleşiklik kararlarının bireysel bir karar olmaktan çok bu karar üzerinde ve gelecekteki göç potansiyellerinde ebeveynlerinin ve anne-baba tutumlarının etkili olduğudur. Anne - baba tutumları çalışmadaki her iki gruptaki katılımcıların anlatılarının arka planında yer almaktadır. Özellikle yükseköğretimdeki gençlerin kendilik algılarında ve gelecekle ilgili kararlarında koruyucu ve otoriter anne-baba tutumu onları bağımlı kişilik özelliğine sevk ederken, demokratik anne-baba tutumunun araştırma, sorgulama, keşfetme arayışlarına yönlendirdiği böylece gençlere girişimcilik kazandırdığı görülebilmektedir.

Bu bağlamda çalışmadan elde edilen sonuçların Türkiye’de üniversite gençliğinin eğitim ve istihdam amaçlı hareketliliğini konu edinecek diğer çalışmalara katkı sağlaması ümit edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Arslantaş, H. ve Adana, F. (2010) “Üniversite Eğitimi Nedeni İle Geçici Göç Yaşayan Öğrencilerin Kendilik Algıları”, *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*,13: 3.
- Bhandari, R. ve Blumenthal, P. (2011) “International Students and Global Mobility in Higher Education”: National Trends and New Directions, Palgrave Macmillan, U.S. <https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=PB6GDAAAQBAJ&oi>
- Bravo, B.I. (2010) “Küreselleşme ve Görünümleri Üzerine”, *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 10:1-23.

- Büyüköztürk, S., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012) “Bilimsel Araştırma Yöntemleri” 13. Baskı, Ankara: Pegem Yayınevi.
- Castles, S. ve Miller, M.J. (2008) “Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri”, (Çev. B. U. Bal & İ. Akbulut), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Creswell, J. W. (2013) “Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Approaches”, Third edition, New York: Sage.
- Çağlayan, S. (2006) “Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi”, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17: 67-91.
- Eurofound, (2009) “Foundation Findings Avrupa’da Hareketlilik–Geleceğe Doğru” https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/pubdocs/2007/03/tr/1/EF0703TR.pdf, (24.03.2018).
- Faggian, A., McCann, P., Sheppard, S. (2007) “Human Capital, Higher Education and Graduate Migration: An Analysis of Scottish and Welsh Students”, Urban Studies, 44 (13): 2511-2528.
- Faist, T. (1997) “The Crucial Meso-Level”, Hammar, T., Brochmann, G., Tamas, K. and Faist, T. (eds.) International Migration, Immobility And Development: Multidisciplinary Perspectives, Oxford: Berg.: 187-218.
- Güllü, İ. (2016) “Yeni Bir Göç Türü Olarak Öğrenci Göçü, Kimlik Ve Dindarlık İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Analiz”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9 (42): 1107-1119.
- Işık, Ş. (2009) “Türkiye’de Eğitim Amaçlı Göçler”, Coğrafi Bilimler Dergisi, 7 (1): 27-37.
- Kabakcı, G.Z. ve Şimşek, B. (2015) “Kültürler Arasında Göçmen Haller: “Erasmus Maceram Dijital Hikâyeleri”, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi, 2(1): 153-185.
- Kılıçkırın, D. (2014) “Kimlik ve Yer / Anahtar ve Kilit”, Dosya, 33:4, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi.
- Kodrzycki, K.Y. (2001) “Migration of Recent College Graduates: Evidence from The National Longitudinal Survey of Youth”, New England Economic Review, 13-34. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.195.7724&rep=rep1&type=pdf>
- Lee, E.S. (1966) “A Theory of Migration”, Demography, 3(1):47–57. <https://link.springer.com/content/pdf/10.2307%2F2060063.pdf> (02.04.2018)
- Manisa Celal Bayar Üniversitesi (2018) <http://www.mcbu.edu.tr/Nedencbu>, (12.04.2018).
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994) “Qualitative Data Analysis”, Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

- Mutluer, M. (2003) “Uluslararası Göçler ve Türkiye: Kurumsal ve Ampirik Bir Alan Araştırması”, İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Sezgin, A.A. ve Yolcu, T. (2016) “Göç İle Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum Ve Toplumsal Kabul Süreci”, *Humanitas*, 4(7): 417-436.
- Sirkeci, İ. ve Cohen, J.H. (2015) “Hareketlilik, Göç, Güvensizlik”, *İdealKent*, 15:8-21.
- Stouffer, A. S. (1940) “Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility and Distance”, *American Sociological Review*, 5(6) : 845–867.
- Tatlıdil E. (2002) “Kentleşme ve Göç”, Sezal İ. (ed.) *Sosyolojiye Giriş*, Ankara: Martı Yayınevi :403-446.
- TÜİK (2015) "Doğum Yeri İstatistikleri", <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24562>, (01.05.2018)
- TÜİK (2015) "Göç İstatistikleri Veri Tabanı", http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1067 (01.05.2018)
- Yalçın, C. (2004) “Göç Sosyolojisi”, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2013) “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri”, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.